

2018 р. № 430/210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1056-18#Text>

3. Про затвердження Положення про використання повітряного простору України: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 груд. 2017 р. № 954. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/954-2017-%D0%BF#n12>

4. Кримінальний кодекс України: від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

УДК 343.74(043.2)

Ромащенко К.Ю., здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна
Науковий керівник: Коломієць Н.В., д.ю.н., професор

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА УГОНУ ТА ЗАХОПЛЕННЯ ПОВІТРЯНОГО СУДНА ЗА СТ. 278 КК УКРАЇНИ

На сьогоднішній день кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту є одними з найбільш поширених діянь. Безпека цивільної авіації виступає головним напрямком для розвитку законодавства нашої країни і для всього світу загалом. Захист цивільної авіації від актів незаконного втручання, що забезпечується комплексом заходів із залученням людських та матеріальних ресурсів є авіаційною безпекою. Актами незаконного втручання є акти або спроби вчинення актів, що в свою чергу, створюють загрозу безпеці цивільної авіації та повітряного транспорту України. До таких актів входить і незаконний угон та захоплення повітряного судна передбачений ст. 278 КК України, що є головною проблемою нашого дослідження. Тому головною метою роботи є характеристика складу угону та захоплення повітряного судна.

У Кримінальному кодексі України від 5 квітня 2001 року вміщено розділ «Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту» який містить основні кримінальні правопорушення, що пов'язані також із авіацією [1, с. 3.5]. Одним із таких виступає правопорушення передбачене за ст. 278, яке включає у собі норму, відповідно до якої передбачена кримінальна відповідальність за здійснення двох, найбільш суспільно небезпечних актів незаконного втручання, що створюють загрозу безпеці цивільної авіації – угон або захоплення повітряного судна.

Об'єктом виступає контрольоване використання повітряного транспорту. Безпосереднім об'єктом складу злочину є безпека авіації в частині протидії таким актам незаконного втручання як угон або захоплення повітряного судна [2, с. 136].

Об'єктивна сторона у складі злочину полягає у вчиненні двох альтернативних дій його рухомого повітряного транспорту, а саме його уgonу або захоплення. Під угоном слід розуміти протиправне, самовільне заволодіння транспортним засобом із будь-якою метою. Захоплення охоплюється протиправним, самовільним заволодінням транспортним засобом, незалежно від місця знаходження з метою подальшого контролю в особистих чи інших інтересах або уgonу [3, с. 14]. Зазвичай, початковим етапом для уgonу є захоплення повітряного судна. З моменту захоплення злочин вважається закінченим.

Предметом злочину є повітряне судно (апарат, що підтримується в атмосфері у результаті його взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні) [3, с. 14]. Сюди слід віднести судно цивільної авіації, вертоліт, дирижабль та інші літальні апарати. Характеризуючи місце та спосіб вчинення злочину, варто наголосити на тому, що місцем злочину є повітряне судно в польоті, а також повітряне судно, яке проходить передполітну підготовку чи знаходиться на стоянці в аеропорту. Способом вчинення даного злочину є застосування насильства або погрози застосувати такого насильства стосовно пасажирів та членів екіпажу.

Суб'єктом злочину є фізична, осудна особа, яка досягла 14-річного віку. Суб'єктивна сторона уgonу або захоплення повітряного судна характеризується прямим умислом. Винна особа усвідомлює фактичні ознаки вчинюваного нею діяння, розуміє суспільно небезпечний характер діяння та бажає досягти суспільно небезпечного наслідку. Щодо мотиву та мети, то вони можуть бути різними (корисливі, політичні тощо), хоча на кваліфікацію не впливають, а можуть враховуватись тільки при призначенні покарання.

У ч. 2 ст. 278 Кримінального кодексу України [4] передбачена відповідальність за угон або захоплення повітряного судна, вчинені за обтяжуючих обставин. Адже суспільна небезпечність діяння в разі підвищується, якщо угон або захоплення повітряного судна вчиняється у співучасті та із застосуванням насильства. Тяжкі обставини як співучасть та насильство передбачені ч. 2 та ч. 3 ст. 278 КК України. Угон або захоплення повітряного судна може набувати виду авіаційного тероризму, інакше кажучи вчиняється як

терористичний акт. В такому випадку дані дії потрібно кваліфікувати за ст. 258 ККУ як «Терористичний акт». Визначальною кваліфікаційною ознакою для вчинення злочину передбаченого ст. 278 КК України є застосування насильства, що є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілих осіб, зазвичай, угон або захоплення повітряного судна супроводжується застосуванням вогнепальної зброї та вибухових речовин, що зумовлюють характер насильства. Якщо застосовуються такі дії, то даний злочин потрібно кваліфікувати як дії, поєднані з насильством, що є небезпечним для життя та здоров'я потерпілих [2, с. 138]. Як наслідок - загибель людей чи інші тяжкі наслідки є кваліфікуючою ознакою передбаченою ч. 3 ст. 278 ККУ. Загибель людей – це смерть хоча б однієї людини (пасажир, член екіпажу), а також осіб, котрі після посадки захопленого судна приймають участь у його звільненні. Іншими тяжкими наслідками можна вважати заподіяння потерпілим особам тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості. Беручи до уваги окремі випадки вчинення угону або захоплення повітряного судна, то вони кваліфікуються за сукупністю із тяжкими злочинами як державна зрада, бандитизм, диверсія тощо.

Враховуючи вищезазначене, слід зробити наступні висновки, що захоплення або угон повітряного судна є суспільно небезпечним діянням, що порушує авіаційну безпеку нашої держави. Є нагальна потреба розробки та вдосконалення державної політики для протидії кримінальним правопорушенням у сфері авіації, так як дані порушення несуть за собою тяжкі наслідки, а саме загибель людей.

Література

1. Дьякова Ю.О. Загальна характеристика окремих видів кримінальних правопорушень у сфері цивільної авіації. *Аеро-2022. Повітряне і космічне право: матеріали Всеукр. конф. молодих учених і студентів*. Київ: НАУ, 2022. С. 3.5-3.8.

2. Лихова С.Я., Кочнєва А.О. Кримінальна відповідальність за угон або захоплення повітряного судна (ст. 278 КК України). *Юридичний вісник*. 2014. № 3(32). С. 135-139.

3. Авраменко О.В., Бурда С.Я., Сас М.В. Кримінально-правова характеристика злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту: навч. посібник у схемах. Львів: Львівський держ. ун-т внутрішніх справ, 2019. 36 с.

4. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

Слуцька О.С., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Гольдберг Н.О., к.ю.н.

ТЕРОРИЗМ У ЦИВІЛЬНІЙ АВІАЦІЇ

В сучасному світі тероризм є небезпечним явищем, оскільки дестабілізує безпеку багатьох держав та суспільства в цілому та перешкоджає розвитку міжнародного співробітництва. Вчений Є. Кожушко визначає тероризм, як тактику політичної боротьби, для якої характерно ідеологічно мотивоване насильство, зокрема вбивства, диверсії, саботажі, викрадення та інші діяння, які становлять загрозу життю і безпеці людей [1, с. 3].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» тероризм - суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [2].

Однією з характерних рис тероризму є те, що він постійно видозмінюється та набуває нових форм. Найпоширенішим та наймасштабнішим за кількістю завданої шкоди є тероризм у цивільній авіації. Терористи постійно розширюють спектр цілей, пов'язаних з авіацією, зокрема аеропорти та їх інфраструктуру, офіси авіакомпаній. Постійна загроза авіаційного тероризму змусила міжнародне суспільство та окремі країни здійснювати політичні, стратегічні та тактичні заходи щодо нейтралізації наслідків авіаційного тероризму [3].

У 1970 році було прийнято Конвенцію про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден. Дана конвенція була прийнята з метою урегулювання питання безпеки цивільної авіації у зв'язку з численними незаконними захопленнями або ж здійсненням контролю над повітряними суднами, які перебувають у польоті у міжнародному повітряному просторі та загрожують безпеці. В статті 4 Конвенції про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден зазначено, що кожна Договірна Держава вживає такі заходи, які можуть виявитися необхідними для встановлення своєї юрисдикції над таким злочином і будь-якими іншими актами